

LYKPREDIKATIE,

OVER

P S A L M XXXVIII. vs. 5.

GEDAAN OP HET AFSTERVEN
VAN DEN

WEL EERWAARDEN EN WYDBEROEMDEN
HEER

JACOBUS DE ROEPER,

IN ZYNEERW. LEVEN

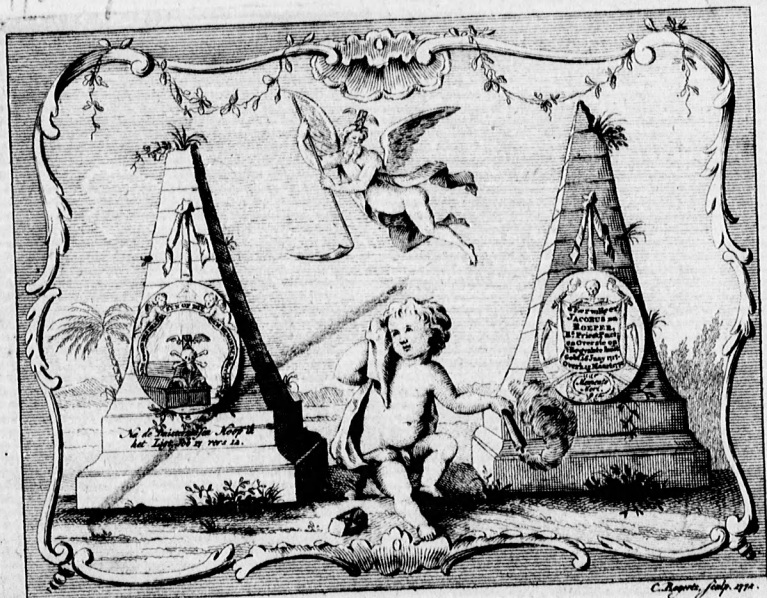
ROOMSCH PRIESTER, PASTOOR EN
OVERSTE VAN HET BEGYNHOFF
TE AMSTERDAM.

Overleden den 25. Maart 1772.

Welke LYKPREDIKATIE op den 2. April is
Uitgesproken

DOOR

T. H. O. P.

TE AMSTERDAM,
BY THEODORUS CRAJENSCHOT,
EN
JAN VAN STENDEL,
Boekverkoopers.

Thomas Helling ??

*9 The Helling
de Col begynhoff
1772/1773*

J. VAN DER WERF
BY THEOREM GRAYSON
M. VAN DER WERF

D E N

Z E E R G E A C H T E N H E E R E N

M A R C A N T O N I U S G A L L E A N I ,
A D R I A N U S I P E R D Y K ,
C H R I S T I A A N L O V E R .

E N

D E G E H E E L E G E M E E N T E , M E E R E N
M I N A A N Z I E N E L Y K E V A N H E T
B E G Y N H O F F

T E

A M S T E R D A M ,

W O R D D E E Z E

P R E D I K A T I E ,

* 2

O V E R

OVER

HUNNEN ZALIGEN

HERDER EN LEERAAR,

OP 'T VERZOEK VAN ZOMMIGE IN 'T
LICHT GEGEEVEN

MET ALLE AGTING EN GENEGENHEID

O P G E D R A G E N.

DOOR UW ED. DIENSTVAARDIGE
DIENAAR,

T. H. O. P.

LYK-

LYKPREDIKATIE,

O V E R

P S A L M XXXVIII. vs. 5.

Notum fac mihi finem meum, & numerum dierum meorum quis est. ¶ Maakt my Heere myn einde bekend, en welk het getal myner dagen is. Pf. 38. vs. 5.

Heden zal ik geen blyde Boodſchap-Brenger zyn, die men met een vrolyke toon te gemoed voerd: *Hoe ſchoon zyn op de bergen de voeten der geeue, die den vreedde verkondigt en preekt, die het goede verkondigt, de zaligheid preekt.* (a) Ik zal in waarheid een *Chufi* zyn, als *David* eens ontmoete (b), die de zaaken zoo als ze leggen, ontvouwen, en een harde tyding verkondigen zal; en dan zal 't zyn, als *Jefaias* eens zeide: *Ik ben met benaauwtheid bevangen, ik ben ontſtelt geweest toen ik het zag, myn hert is weg gekrompen* (c). Ik is egter myn oogwit niet deeze wonde van zwaare rouw, deeze bittere tyding nog verſch, en rauw tot vernieuwing van pyn te raaken, en het voorgevalle tot nieuwe droefheid te herinneren, maar na 't verhaal van een harde ſlag, ons op 't hoofd gedaalt, ons te vertroosten en deeze ſinertelyke wonde eenigzints te verzagten met het voorſtellen van 's Mans Godvrugtig leven en uiteinde. Nochtans hoe dit beſt aangevangen? Ik kan met waarheid zeggen, dat ik nooit den Stoel met zoo een ontroering beklom,

(a) Jef. LII: 7. (b) 2 Reg. XVIII: 31, 32.

(c) Jef. XXI: 3, 4.

6 LYK PREDIKATIE,

klom, ja met knikkende knijen en met veel ontzetting voor uw aanschyn ben verscheenen, myn gemoed met droefheid overstelpet, laat my naauw toe te spreken, daar ik evenwel spreken moet, en 't verhaal doen van een zaak, welke een ieder zyn 'er Vrienden het harte doet opkrimpen. Ik gebruike dan de woorden van David in zyne rouwklagte over Abner: *Het is u immers niet onbekent, dat 'er beden een groot Prins, ik zegge een groot Man in ons geestelyk Israël gevallen is (d)*. Een Man die met Leer en Leven, met Woord en Wandel Predikte, een uitmuntend Man; waar door deeze plaatze in rouw en droefheid gedompelt is: en waar over het Israël Gods regtmatig treuren mag; want wy agten 't onze plicht onzer Vrienden uitvaard met onze traanen te vereeren. Cicero zegt: „ dat de ouders en kinderen van beiderlei kunne, als „ mede alle andere Nabestaanden, Bloedver- „ wanten en Vrienden, volgens de verschuldigde eerbiedigheid en medoogenheid van ieders gemoed mochten beweend worden”. Dit niet te doen is een onverschoonbaare ongevoeligheid, over welke God zelf klaagt: *De rechtvaardige sterft, en niemand neemt 't ter herte, de barmhertige menschen worden weggebaalt zonder dat 'er iemand oplette (e)*. Zoo lezen we, dat Abraham de dood van zyn beminde Sara beweende (f). Wat een naare Klaagtoon sloeg Jacob over de gemeinde dood van Joseph. Christus zelf heeft geweent (g) en traanen gestort over de dood van zyn halsvriend Lazarus, de gemeente van Jerusalem beweende Stephanus. Het was ook een der lessen van Sirachs Zoon: *Zoon stort uwze traanen*
over

(d) 2 Reg. III: 33-38. (e) Jes. LVII: 1.

(f) Gen. XXIII: 2. (g) Joan. XI: 35.

over een dooden: *Weent bitterlyk en weest vurig in 't geklag en maakt de rouwe na zyne waardigheid (b).* Zouden wy dan niet bedroeft zyn, en de dood beweenen van onze beste en gemeenzaamste Vrienden? Zoud ge dan geen traanen storten over uwen uitmuntenden Herder en Leeraar van Gods Kerke? Dog onze droefheid moet gematigt zyn, en niet te verre gaan. Jooden en Heidenen bedreeven zulken onmatigen rouw over een dooden, dat 't wel razerny en dolheid geleek. Zy scheurden hunne kleederen, rukten het hair uit 't hoofd, en of dit alles niet genoeg was, zoo sloegenze met vuisten voor hunne herten, sneeden hun vleesch, en diergelyke dingen deden zy meer. Overswaar was de rouw van *Alexander den Grooten*, over de dood van zynen *Hefestion*; hy wierp zig op 't lichaam van zynen Vriend, maakte een gruwzaam misbaar, betreurende hem dag en nagt: en stelde zig aan of alles met hem verlooren was, en als of de Arts in 't bezorgen van zyne gezondheid zyn pligt niet genoegzaam betracht had: zoo deed hy den zelve aan een kruis hegten. Toen den dood van *Drusus Germanicus* te Rome geboodschaft wierd, raasden de Romeinen van droefheid; steenigden hunne Tempelen, sneeten de Altaaren hunner Goden ten ondersten boven, wierpen hunne huisgoden op straat, en leiden hunne kinderen te vondeling: niet anders dan of zy den dood van zulk een dapperen en onvergelykelyken Man aan de Goden wilden wreken. Zulke bewegingen van heidensche droefheid is den Christenen ongeoorlooft, als die betere hope hebben, waarom Paulus zegt: *Broeders, wy willen niet dat gy onweetend zyt, aangaande de geenen die*
ont-

(b) Eccl. 38: 16, 17, 18. Grieksche Text.

ontslaapen zyn, opdat gy u niet bedroeft als de andere die geen hope hebben (i). Laat ons dan onze droefheid matigen, want waarlyk groot is onze hope wegens u Overledene Herder, die zyn einde heeft voorzien en zig daar tegen heeft bereid, want 't kan niet anders zyn, dan dat die christelyk geleefd heeft, ook christelyk sterfe. Het heeft dan den Albestierder behaagt uwen Herder en Vader in Christus, mynen Boezemvriend en Amptgenoot tot onze gemeene smerte en droefheid door de dood ons te ontrukken. Van myn lieve Vriend dan verkooren, om zyn Nagedagtenis door een Lykreden te vieren, zoo heb ik daar toe verkooren Davids woorden: *Maakt my Heere myn einde bekend, en welk het getal myner dagen is.* Dog om ons met het onderzoek, waar en wanneer de woorden van onzen Text allernaast toepasfelyk zyn, niet op te houden, zoo zullen we de zelve als algemeene waarheden tot ons oogmerk overbrengen, waar toe *Amplisime Domine*, zeer Eerw. Heeren, en Achtbaare en Geachte, meer en min aanzienelyke verzoeke uw gedult en aandacht te verleen.

David van allerhande rampen overvallen, en door deerlyke tegenspoeden geslingert, voelde zig door verscheide hertstogten besprongen, dan zwygt hy eens, dan roept hy luitskeels: dan legt hy den vinger op den mond, zyn herte word heet, het viel hem als ondragelyk van zyn eigen Zoon Abfalom, van dat wangedrogt vervolgt te worden, hy keert zig dan tot God en zegt: *Maakt my Heere myn einde bekend, en welk het getal myner dagen is.* Maar wat wil dog David weeten? is 't ook nieuwsgierigheid, die hem deeze beede uitperst; zoud hy misfchien willen het

(i) 1 Thesf. IV: 13.

het oogenblik van zyn einde, of de wyze zyns doods weeten? verre van daar, zulke nieuwsgierigheid past geen vervolgte en verdrukte David, maar een wanhopende Saul (k), die daarom Samuel doet oprwekken. *De tylen en slonden te willen weeten, die God in zyne macht gestelt heeft (l)*: Wat is dit anders als met een roekelooze pooging zoeken in te dringen in Gods Heiligdom en tot de geheimkamer zyner Voorzienigheid door te booren, en een afgrond peilen? Een benieuwtheid die in den Man na Gods herte niet vallen kan, als al te wel onderregt van Moses worden: *de verboolen dingen zyn voor den Heere onzen God, maar de geopenbaarde voor ons en onze kinderen (m)*. Wat wilt dan Israëls Koning met deeze beede? niet anders, dan hy zyn einde mag beschouwen en bedenken, en hem die gedagten tot het doelwit van al zyn handelingen strekke, en dat hy volgens zyn eige uitdrukking: *De jaaren der eeuwigheid in zyne gedagten hebbe (n)*, en zyn sterfen niet vergeete. Wel was David dan van 't zelve niet genoeg overtuigt, had de natuur en ondervindinge hem niet geleerd, dat 't als Paulus zegt: *Alle menschen gesteld is eenmaal te sterven*, en dat de *dood (o)* om als Job te spreken: *Het Huis der zamenkomfte is voor allen, die hier leven (q)*; en dat het eene Geslagte gaat, en het andere komt, dat 'er geen uitzondering is voor een Pharao of Herodes, een sterken Goliath heeft geen voorregt boven een zwakken David, geen onderscheid tusschen een ouden Methusalem en een jongen Abel, Methusalems eeuwen hebben hun einde zoo wel als de uren van Bersabëas kind, ook zegt Sirachs Zoon: *De sterfdag is zoo wel voor die*

(k) 1 Reg. XXVIII: 11. (l) Act. I: 7. (m) Deut. XXIX: 29.
 (n) Pf. LXXVI: 6. (o) Heb IX: 27. (p) Job XXX: 23.

die op eenen prachtigen Throon zit, als die op de Aarde in de asfche nederlegt: zoo wel voor aie in hemelblaauwe klederen gaat, en een Kroon draagt, als die met een linnen Kedel gekleed is (q). Zag David dan niet, dat zyn leven, zyn ryk zig ten einde spoelden? Ô Ja! Maar David beoogt geen kennisse van bespiegeling of beschouwing, maar van oeffening en betragtinge. Hy smeekt om geen herschen, maar om een herten kennis, om zyn einde met ingespannen aandacht te beschouwen; en dat hy *weeten mag wat hem gebreekt* (r): en dat die kennisse het doelwit van al zyn handelingen moogen zyn.

Daar is wel niemand, die niet van de waarheid van zyn sterven overtuigt is; maar weinig denken 'er aan, gelyk als het wel behoorde. Wie is 'er onkundig van? en nochtans men maakt 'er geen genoegzaame opmerkingen op, jammerlyk word het vergeeten, ook is men gewoon deeze gedagten te verschuiven, en die betragting met een *Felix ter gelegener tydt* uit te stellen (s), en die ons van ons einde spreken, worden dikwils ontfangen als *Micheas*, welke *Achab Israëls Koning* nimmer *iets goeds zeide* (t): zulke menschen zyn moeielyke troosters. Het is 'er verre van daan van zyn einde te kennen, dat men het zelve nog verre stelt. Zommige vestigen zig om de bloem hunner jaaren met *Abalom*, andere op hunne gezondheid met *Ezechias*, zommige op de kragt der geneesmiddelen met *Aza*, zommige op hunne kragten met *Samzon*, daar ze ziek zynde mede uitroepen: *Ik zal uitgaan, gelyk ik t'vooren deed, en ik zal my daar uit redden* (u), die geene zelfs die op den oever van den

(q) Eccl. XL: 2, 3, 4. (r) Pf. XXXVIII: 5.

(s) Act. XXIV: 25. (t) 3 Reg. XXII: 8. (u) Jud. XVI: 20.

den dood staan, zyn de spitsvinnigste om zig te bedriegen, en verlaaten zig dan eens op hun wakkerheid, dan op hun welgeschikte levensmaat, nu op de hooge Jaaren hunner Voorouders, dan op de voorbeelden der geenens die oud zyn of worden, en meenigwerf hebben zy niet meer dagen of uren over, als zy zig jaaren verbeelden, het gaat 'er veele als de *Ryke Man* die zig nog *veel jaaren* met zyn *goed* dagt te verlustigen (v), daar intusschen die eige *nacht* zyn *ziel* weder afgeëischt wierd. Oordeel dan Gelovigen, of Davids beede overtollig was, en of hy geen groote drangrede had om zig tot God te wenden, zeker, 't is nog in laage of hooge Schoolen dat men deeze kennisse haalt, *deeze gave Gods is om geen geld te verkrygen* (w), om de woorden van den Apostel Petrus te ontleenen. De Geleerdste zyn zomtyds hier de onweetenste, de Wyzen de minstbedagste, de Medicynmeesters de slegte Waarzeggers, het is alleen *de Vader der Lichten, van wien alle goede giften, en alle volmaakte gaven is afkoomende* (x), die ons de regte kennis van ons einde kan geven. 'T was dan niet zonder reden, dat David zig om deeze kennisse tot God keerde: immers niets is 'er bekwaamer om den mensch tot inkeer te brengen, om zyn hoogmoed te breidelen, en om den vloed der gebreken op te stoppen, en ons met de *wyze Maagden* tot voorzorging onzer *Lampen* te noodzaken (y), en met den voorzigtigen Huisvader te waaken, met de trouwe Dienstknechten onze *ponden* ten winste aan te leggen, om als God uit zyn Heiligdom zal roepen: *Keert weder, ó kinderen der menschen* (z), als dan bereid te zyn. By om.

(v) Luc. XII: 16, 18, 19, 20. (w) Act. VIII: 20.

(x) Jac. I: 17. (y) Matth. XXV. (z) Ps. LXXXIX: 3.

omkeeringe moogen wy zeggen, dat het gebrek deezer kennisfe, de oorzaak der zonden is, en van de moorderijen onzer zielen. Bedagt men beter zyn einde, een gierigaart zou zyn gedachten niet vestigen op zyn geld en koffers, veel minder zyn hert daar aan hegten. Abfalom nog Adonias zouden zulke staatzuchtige gedagten niet gehad hebben, een Alexander zou na geen nieuwe Waerelden gestaatzucht, nog Crésus zig in zyn schatten gekittelt hebben; de arme Mier zou dan voor geen jaaren fchrapen, en zonder tegenspraak minder arbeids doen, zoo ze den voet kende die haar verpletteren zoude.

'T was dan niet zonder reede, dat de Propheet God bidt om zyn einde te kennen, want hy vraagt niet slegts na 's menschen uitgang in 't gemeen, maar in 't byzonder, zynen eigen uitgang te overleggen: en regt te begrypen dat *alle mensch*, hoe vast hy staat, *enkel yaelheid is* (a). Veele zyn 'er die wel denken op hun Buurmans einde, en hun eige niet eens gade slaan, doorgaans zyn wy fcherpzigtig in anders mans zaaken, en blind in onze eige: ieder denkt zyn makker zal de voortogt hebben, en terwyl hy op dit overleg denkt, zoo treft hem het lot als *Jonas*, zoo een zegt met den *Phariseë*: *God ik danke u dat ik niet ben als andere menschen*, dat ik niet jigtig, steenachtig of diergelyke kwalen hebbe, ondertusfchen een koorts verteert hem, een beroertheid gaat met hem door, een valsche pas doet hem nederstorten, 't gaat 'er mede als met *Aman*, die had 't op *Mardocheus* gemunt, en ondertusfchen wierd 't zyn eige beurt. Hoe weinig is 'er noodig om onzen levensdraat af te snyden, 't welk maar in den adem bestaat, die

(a) Pf. XXXVIII: 6. (b) Jonas I: 7. (c) Est. VII: 10.

die in onze neusgaten is, en om den zelven te verstikken; hoe weinig hoort 'er toe. Een horologie is een wonder maakzel, een enkel stofje kan 't egter ontstellen en doen stil staan: zoo gaat 't ook met ons lichaam dat weergaloos en wonder konstuk van den Schepper; een zandstofje of wat gruis kan het ter neder vellen, een vergiften adem dooden, het aanraaken van een pestkleed besmetten, een fluim doen stikken, de minste ongesteldheid kan een einde van ons maaken. Een yzer by geval van het hout afgeschooten, (d) een steen die op *Abimelechs* hoofd stort, (e) een boom die *Aboloms* hair vat, (f) en een weinig vaak die *Eutichus*, terwyl *Paulus* preekte uit een venster doet nederstorten. Een wind die de zeilen vat, een vonkje vuurs in 't kruid: alle en diergelyke dingen hebben kragts genoeg om ons bestaan af te snyden. Nogtans moesten wy de waarheid hulde doen, en bekennen dat 't in de beginne zo niet was, want als de wyze Man zegt: *God heeft den mensch onsterffelyk geschaapen, en hem gemaakt na 't beeld zyner gelykenisse*; (g) en had hy niet gezondigd, nog was hy in 't Paradys; nog ten huidigen dage zou hem de levensboom tot spyze strekken, de naam van *Enoch*, dat is sterffelyk mensch, zou nimmer op hem gepast hebben: maar om dat hy den doodelyken boom te na gekoomen is, zoo is hy van den boom des levens verstootten, om het kleed der regtvaardigheid te hebben uitgeschudt, zoo wierd hy met *doodsvellen* en met de *dood* zelf overkleedt. (b) Door de zonde is hy van d'onsterffelykheid berooft,

(d) Jud. IX: 53. (e) 2 Reg. XV: 9. (f) A&. XX: 9.
 (g) Sap. II: 23. (b) Gen. III: 21.

rooft, en de dood onderworpen geworden, waarom Paulus ook zegt: *de belooning der zonde is de dood.* (i) Hoe dieper de mensch zich in de zonden ingewikkelt heeft, hoe meer zyn leven verkort is. Van negenhondert jaaren levens voor de algemeene zondvloed, is 't aanschyns op feshondert gekoomen, van die op vier, daarna op tweehondert, straks byna op de helft minder, en eindelyk zoo Davids woorden luiden: *onze levensstyl duurt sevenig, of voor de sterfsten tagtentig Jaaren* (k), een geduurzaamheid in schyn wel lang, maar in der daad zeer kort; want al die tyd is geen tyd van leven, ter nauwer nood hebben wy 'er het minste gedeelte van, trek eens van ons leven den Slaap, die de Poëten de broeder van den dood noemen; van de dagen zondert af de nagten; van onze jaaren scheid die van de kindsheid en onbesonnen jeugd af; en van al onze tyd, de stonden van benautheid en smarte, ongemak en moeijelikheden en verdere onaangename dingen; ei geliefden, wat zal 'er dan nog over blyven; weinig dagen en zomwylen weinig uren. Wie onder duizenden ontvangt dien gryzen kroon van hooge Jaaren? hoe veele die met de bloemen op dezelve dag uitkoomen en t'onder gaan? hoe veele worden in de eerste kindsheid weggerukt? hoe meenige in den bloei hun 'er Jaaren, wanneer ze in haar grootste sterkte zyn, andere in hun Jongelingschap of Manbaare Jaaren, voegt daar by alle de gevallen die ons uit de waereld rukken, moeten we niet bekennen, dat tegen een die zyn loop volstrektelyk uitloopt, duizend in den ingang, of ter halverbaane sneuvelen, waaragtig is dan Jobs zeggen:

(i) Rom. VI: 23. (k) Ps. LXXXIX: 10.

gen: (l) *(de mensch uit een vrouw geboren leeft een korten tyd; dog 't beklagelykste is, dat schoon ons leven zoo kort is, wy nog arbeiden en toeleggen om 't zelve te besnoejen en te verkorten, en den meest aangeboore van alle pligten, eigen behoudenisfe in de wind slaan. Wat is 'er niet een groote menigte te vinden, die om zo te spreken door allerhande wegen en zonden zig als het hart afsteeken, en het getal hunner dagen minderen, waarom ook David zegt: (m) de b'oedgierige en valsche menschen zullen de belst bunner dagen niet baalen.* Het is ook een van Salomons Spreuken: (n) *De Jaaren der godloozen zullen verkort worden.* Onkuize wulpen, wat zyt gy anders als eige moorders? wat u leven als een lampe, waar van ge zelfs de olie verslind, en 't vuur uitbluscht, gulfige menschen, graaft ge met eige tanden niet uw eigen graf? en met u te overladden, doet ge het Schip te gronde gaan, natgierige Suipers ontsteekt ge zelfs de gloed niet die u verslind? gy zwelgt met lugter herte die droppels in, die u op 't laast geesfelen, en u in 't eind smoozen en verdrinken, heetdriftige menschen zyn niet u togten, de nyd, de argwaan, oploopenheid en gramschappen, al zoo veel inëetende kwaalen, die u verknaagen, vlammen die u verslinden, gieren die u by levenden lyve, den lever uitpikken, gierigaards, is 't niet om ryk te sterven, dat ge u dood meenigwerf verhaast? laat ons regt uit bekennen, dat we onze dagen veeltyds ten einde doen snellen door ons eigen gedrag, het zy dan, dat ons de moejelykheden afmatten, de zorgen overweldigen,

(l) Job XIV: 1. (m) Ps. LIV: 24. (n) Prov. X: 27.

gen, het nagtbraaken vergryst, en den kommer ons verteere. Daar we dan met Job weeten, en zomwylen zeggen: *zal de kortheid myn 'er dagen niet haast een einde nemen?* (o) de Heiland zeide eens tot de Jerusalemmers: *Ach of gy erkende, ook nog op deezen uwen dag; 't gene u tot vreedde strekt;* (p) Zondaars, zeg ik, mogt gy ten minsten deezen dag, nu u de beeldtenis des doods door 't afsterven van uwen Leeraar levendig voor oogen komt, u tegen dien doodelyken Slag bereiden, op dat gy 'er niet van verrascht mogt worden, gelyk 'er veelen gebeurt en tot haar schaade des Predikers zeggen ondervinden: *gelyk de vischen gevangen worden, met den angel, en den vogelen met de strik, alzoo zullen de menschen verrascht worden door den kwaaden dag.* (q) Hoe behoorde we ons dan daar toe te bereiden om van die dag niet onvoorzien overvallen te worden. 'T is dwaasheid de bereiding tot den laatsten dag uit te stellen, zulks doen is de eeuwige zaligheid in de weegschaal stellen. 'T is geen tyd meer voor een misdadige tot inkeer te koomen, wanneer de Gerechtsdienaars vast naderen. 'T is te laat na *olie* om te zien, als de *Bruigom* reeds aan onze deuren klopt (r), 't is te laat zig dan gereed te maaken, wanneer *de dood* reeds *door onze vensters is ingeklommen* (s) als Jeremias woorden luiden. Den boozen dag moet voorgekoomen worden. Daar is wel niemand die niet wenscht 'er toe bereid te zyn, maar het is met wenschen niet te doen, wy moeten vooraf onze gewetens reinigen, onzen God dienen, den naasten beminnen, onze begerlykheden en kwade lusten dooden, harts-

(o) Job X: 20. (p) Luk. XIX: 42. (q) Eccl. IX: 12.

(r) Matth. XXV. 6. (s) Jerem. IX: 21.

hertstogten overwinnen en onder bedwang brengen, en tot behoudenisfe onzer zielen arbeiden. Het was al een oud zeggen van een heiden, dat 'er veele wilde leven als *Krefus*, en sterven als *Socrates*. Men leest van een wellustig Jongeling, dat hy de H. Vader Ambrosius ziende sterven, zig tot zyne wulpze medemakers keerde, zeggende: Ach! mogt ik leven met u, en sterven met deeze. Dit is de taal of wensch van ontelbaare waereldlingen, als ze het zalig einde der godvruchtige beschouwen, en al waren zy zoo onregtvaardig als *Balaam*, zoo zouden zy dog met dien godlooze zeggen: *myn ziele sterve de dood der regtvaardigen*, en *myn uiterste worde dat van hen gelyk* (p). Dog zo min als men licht met duisternisfe kan paaren, of hemel en aarde, vuur en water vereenigen, zoo min kan men een zalige sterfdag met een waerelds leven t'zamenvoegen. De gene die God in zyn kragt verlaat, word ook in zyn smert van hem verlaaten, die niet aan zyn *Schepper* denkt in de dagen zyn 'er *Jongheid* (q), aan dien denkt de Heere niet in de dagen *des verdriets* en van ouderdom. Die God vergeet in zyn leven, dien vergeet God ook in de dood: Want men kan zig van geen zaligen uitgang verzeeken, als op de grondslag, waar op Paulus bouwde, zeggende: *ik heb een goeden stryd gestreeden, mynen loop voltrokken, het geloof bewaart* (r). Die met dezelve Leeraar niet kan zeggen: *Christus is myn leeven*, die kan ook niet zeggen, dat *het sterven een gewin is* (s). De stemme uit den hemel riep wel: *Zalig zyn de dooden*, maar welke; alleen

(p) Num. XXIII: 10. (q) Eccl. XII: 1.

(r) 2 Tim. IV: 7. (s) Phil. I: 21.

daarvan getuigen. Hy bezat in een hooge graat, al de bekwaamheden, die de Heiland in een Leeraar vereischt: welke wil, dat zy gelyk zyn *aan een Vader des huisgezins, die uit zynen Schat nieuwe en oude dingen voortbrengt* (z). Hy was gelyk een Koopman, die zynen winkel voorziet en verciert met allerlei Waaren; hy dreef handel met de wysheid, na de vermaning van Salomon, zeggende: *Koopt de waarheid, de wysheid, de geleerdheid en verstandigheid* (a), en die hem ook zo eigen geworden was, als of hy 'er mede ter waereld was gekomen. Hy was als een andere *Apollo, machtig in de schriften* (b), en waardoor hy het gemoed zyn 'er Toehoorderen wist weg te rukken. Sprak hy van den schrik des Heeren, wie beefde niet? bewoog hy den zondaar tot boetvaardigheid, wiens oogen vloedden niet van tranen? was hy bezig met de schuilhoeken van 't hert uit te haalen, wie vond zig niet schuldig? sprak hy van de beminnelykheid van God, van de Heerlykheid van Jesus, van de schoonheid van de deugd, wie was 'er niet van opgetoogen. Getuigt 't geachte Toehoorders, of 't boven de waarheid is het gene ik zegge.

Hoe yverig was hy niet in den dienst van God, waartoe hy niet ontzien heeft zyns lichaams kragten te verteeren. Het schynt Gods Voorzienigheid vermaak neemt om de fraaiste en welgesteltste zielen in een zwak ligchaam te herbergen, op dat na Paulus uitdrukking: *De kracht Gods in zwakheid volbragt worde* (c); want hy had als een tweede Timotheus een zwakke maag,

(z) Matth. XIII: 52. (a) Prov. XXIII: 23.

(b) Act. XVIII: 24. (c) 2 Kor. XII: 9.

maag, worstelde met jigtige pynen en kwaade beenen, die hem ook de dood veroorzaakt hebben. Zyne zwakheden hebben egter zynen yver voor God niet kunnen staaken, zoodat hy om Davids woorden te gebruiken: *De yver van Gods huis hem heeft verslonden (d)*.

Wat zal ik zeggen van zynen yver om dit hof met meerdere Maagden te verciereren, en haar getal te vergrooten, en om aldus de luister van onzen Godsdienst in stand te houden, gelyk hy dan de verhevenheid van den maagdelyken staat van Paulus geleerd had, die het spierwit kleet van den Maagdelyken boven den Huwelyken staat aanpryst, en daarom zeide: *Ik wilde wel, dat gy alle waart, gelyk ik ben (e)*. Gelyk hy dan Paulus raad zelf gevolgt heeft, zoo heeft hy ook getragt, en al zyn vermoogens ingespannen om veele Maagden aan de Kerk, en aan Jesus toe te heiligen, dus uw overleede Herder met regt de woorden van Paulus ten uwen opzigte heeft moogen gebruiken: *Ik yvere voor u met een godlyken yver, want ik heb uluiden toebereidt, om u als een reine Maagd aan eenen Man, aan Christus ten bruide op te dragen (f)*.

Het is elk een, die ooit met hem heeft omgegaan, bekend, dat hy was opregt, ongeveinst in al zynen handel en doen, zoo van binnen als hy zig uiterlyk vertoonde; een regte Nathanaël, *in welken geen bedrog was (g)*. Beleefd, vriendelyk, gulhertig, vol van broederlyke liefde, vrede maakende en van zyn kant vrede houdende met alle menschen, zynde zyn bescheidenheid tegen een iegelyk bekend.

Ik

(d) Ps. LXVIII: 10. (e) 1 Kor. VII: 7.

(f) 2 Kor. XI: 2. (g) Joan. I: 47.

Ik moest niet vergeeten zyn liefde tot den armen, een deugd waar mede hy als bezielt was; altoos indagtig de woorden van d'Apostel Jakobus: *De zuivere Godsdienst by God onze Vader, is de weduwen en weezen in hunne bedruktheid by te staan* (b). Dit was zyn eigen element, daar toe altyd bereid om hun in hunne benauwtheid te verkwikken, zoo dat ik op hem mag toepassen Jobs woorden: *d'Oogen der weduwe heb ik niet laten wagten, ik heb myn brood niet alleen gegeeten, de wies heeft daar ook van gegeeten* (i).

Den armen is overtuigt, dat al waar hy by nooddruftige kwam, hy ook tekenen zyn 'er deugd en miltheid heeft agtergelaaten, dus ik op d'Eerw. Overleedene het woord van Christus kan t'huis brengen: *Ik heb honger gehad, en gy hebt my gespyst, ik was naakt, en gy hebt my gekleed, ziek, en gy hebt my bezogt* (k). Met een woord, gy zyn beminde Gemeente hebt een onvergelyke Herder verlooren, die in alles Paulus lesfen tot Timotheus en Titus gevolgt heeft: want hy was *den geloovigen tot een voorbeeld van goede werken, berbergzaam, goedertieren, matig, regtvaardig, kuisch* (l), kuisch zeg ik by uitnemenheid, *beezig met lezen, vermanen en onderregten* (m). Het is waar, zyn leven is ten aanzien van Jaaren, en tyd niet zeer lang geweest, hy heeft geen hoogen ouderdom bereikt; hy kon langer onder u gescheenen, en gy in zyn licht u verheugd hebben, maar eilaas hy is 'er geweest, de dood heeft zyn mond geslooten, en zyn tonge voor altoos spraakeloos gemaakt. Hy heeft

(b) Jak. I: 27. (i) Job XXXI: 16. 17.

(k) Matth. XXV: 35, 36. (l) 1 Tim. IV: 13.

(m) Tit. 1: 8.

heeft in 't openbaar zedert voorleden Kersdag niet meer gesproken, maar wel in 't byzonder, en met veel stigting tot de genen die hem in zyn zwakheid bezogten, hy zal nog spreken, nadat hy gestorven is, terwyl zyn deugden, by die hem gekent hebben, zullen geroemt worden, hy zal nog leven in de genen; die hy *in Christus Jesus door 't Euangelium geteelt heeft* (n). Schoon ik straks melde dat hy geen hoogen top van Jaaren bereikt heeft, evenwel moogen wy hem, ten aanzien van zyn deugdelyke werken, als een oud man aanmerken, de woorden van den wyzen man passen zeer wel op hem: *een onbesniet leven dient hem voor een hoogen ouderdom: want in korten tyd volmaakt geworden, heeft hy veel tyds vervult* (o). In alle de deelen zyns Levens is niet veel ledigs gevonden, hy heeft alle zyne dagen zoo getelt, zyn einde zoo voorzien, alle uren zoo besteed of elke uur de laatste was.

Veel verkeerde hy met God door gebeden en dankzeggingen; zoodat hy studeerende bad, en biddende studeerde, dus niet twyfele of in hem is, of zal bewaarheid worden des Propheet's zeggen: *Die geleerd zyn geweest, zullen blinken als de glans des uitspanfels, en die 'er veele ter regtvaardigheid onderwyzen, als Starren in alle eeuwigheid* (p).

Hy was een Leeraar van welke ik mag zeggen; 't gene Mattheus vermeld, die de Wet volbrengt en de geboden doet en leerd, zal groot genoemd worden in het ryk der Hemelen (q), hy heeft de Wet niet alleen geleerd en den weg aangewezen:

(n) 1 Kor. IV: 15. (o) Sap. IV: 9-13.

(p) Dan. XII: 3. (q) Matth. V: 19.

zen: maar hy heeft ze ook volbragt en voorgegaan. Hy heeft geloofd, 't gene hy gepredikt heeft, en zulks altyd zoeken te agtervolgen met een onbesproken en doorschynenden wandel. Dit was het regte middel om 't gene hy leerde, smaakelyk te maaken aan de consciëntien der menschen.

Het is een gemeen, dog waaragtig zeggen, *de woorden wekken, maar d'Exempelen trekken*. Hy deed niet als de Schriftgeleerden en Phariseen, die de *zwaare lasten* die ze op de *schouderen der menschen leggen*, met *bunnen vinger niet wilden roeren* (r). Maar de lasten die hy andere oplei, die droeg hy eerst zelfs, hy wees dien weg aan, dien hy zelfs bewandelde, en deed gelyk hy sprak, en sprak zoo, gelyk hy gedaan heeft; zynde een Herder als d'Apostel Petrus begeert: *een voorbeeld der Kудde zynde* (s); en die alles wat de pligt van een Herder vereischt, volkoomen betragt heeft. Wy verwagten dan niet ongegrond, dat hy ook de loon der goede Herders van Petrus belooft, ontvangen heeft, welke zeit: *als d'opperherder verschynen zal, zoo zult gy a'onverwelkbaare kroon der heerlykheid ontvangen* (t).

Ik moest zyn groote ootmoedigheid de grond aller deugden niet stilzwygende voorbygaan; want daar hy metter daat een zeer wys en geleerd man was, en onder de grootste lichten der Hollandscne Kerk mogt gerekent worden; wie heeft 'er hem ooit hoovaardig over gezien? altoos indagtig de woorden van Sirachs Zoon: *hoe gy grooter zyt, verneder u des te meer in alles: want God word door d'ootmoedigen geëerd* (u). Van alle

(r) Matth. XXIII: 4 (s) 1 Pet. V: 3. (t) vs. 4.

(u) Eccli. III: 20, 21.

alle dingen was hem niet walgelyker als een hoogmoedig mensch, meenigmaal heb ik hem hooren zeggen: *wat verboovaardigt zig stof en asche (v)*? uit zyn nedrigheid sproot ook zyn onderwerpinge aan den wille Gods, en het geduldig dragen van de pynelyke bezoeking des Almachtigen: hebbende ook ondervonden, dat *wien de Heere lief heeft, dien kastyt (w)*.

Toen ik by myn laatste teder afscheid hem nog eenige hope tot herstellinge gaf: zoo antwoordde hy my: Ik weet dat God myn Vader is, wat vader zoekt niet het beste voor zyn kind? en wel die Vader die ons noit vergeet, ik onderwerpe my dan volkoomen aan zynen wille, dewyl hy weet wat my zaligs is, even of hy met Heli zeide: *Hy is de Heer, by doe het gene goed is in zyn oog (x)*. Wil hy my nog langer ter zuivering myn 'er ziele in pyn en smerten laten: ik ben te vrede, wil hy my t'huis haalen, het is ook wel. Het laatste heeft ook de Heer na zynen aanbiddelyken Wil op den 25. Maart volvoerd, om hem, zoo wy verhoppen, voor zynen getrouwen arbeid loon te geeven. Wy vertrouwen dan, dat hy tot zynen Heer en Meester heeft kunnen zeggen: *Heere gy had my vyf ponden gegeeven, zie daar, ik heb 'er nog vyf by gewonnen (y)*, waar op uit des Heilands mond dan die lieffelyke woorden zullen gevloeid hebben: *Wel aan gy goede en getrouwe Knecht, omdat gy over weinig zyt getrouw geweest, zoo zal ik u over veel stellen, gaa binnen in de vreugd uws Heeren*. Dog dewyl Gods gedagten niet zyn als onze gedagten, en Gods wegen anders als onze wegen, en Gods oordeelen

een

(v) Eccli. X: 9. (w) Heb. XII: 6.

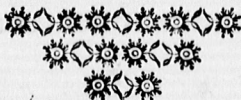
(x) 1 Reg. III: 18. (y) Matth. XXV: 20 21.

een diepen afgrond zyn (z), om my met David te uiten, en heeft God, als de schrandere Eliphas getuigt: *in zyne Engelen boosheid gevonden, hoe veel te meer zullen zy, die in leeme butten wonen, en van aarde opgeleit zyn, niet zuiver gevonden worden (a)*. Nu hy was een mensch, en vervolgens was hy als een mensch zondig, en onvolmaaktheden en gebreken onderworpen, en wy struikelen allen in veelen, immers zeit Salomon: *een regtvaardig mensch zal zevenmaal daags vallen (b)*. Ja hy heeft zwakheden gehad, maar die moogen we eer toeschryven aan zyn yver voor het goede, als wel uit een booze wortel en grond voortgekomen. Zoo hy dan Gods regtvaardigheid nog niet ten vollen voldaan mogt hebben, zoo laat ons God voor hem bidden, daar toe zyn wy verplicht, ik als zynen vriend, gy zyn beminde Gemeente, zyn kroon en roem (c) ten dage van Christus, en die hem als uwen Herder volgens verpligtinge hoog geschat, liefde, genegenheid en achtinge hebt toegedragen. Laat ons dan de Vader aller barmhertigheid vurig smeeken, dat hy hem door het bloed van Jhesus Christus zynen Zoon van alle zonden (d) zuiveren wil, opdat hy dan om met Petrus woorden te eindigen: *verbeugd mag worden met de onuitspreekelyke en heerlyke vreugde, bereikende 't einde des geloofs, de zaligheid zyn 'er ziele. (e)* Amen.

(z) Pf. XXXV: 7. (a) Job IV: 18, 19.

(b) Prov. XXIV: 16. (c) I Tesf. 2: 19.

(d) I Joan. I: 7. (e) I Petr. I: 8, 9.

B E K E N D M A A K I N G E.

Heeden nieuwt uitgekoomen en te bekoomen.

Leerreden, uitgesprooken in de Fransche- (Roomsche) Kerk, op den algemeene DANK-, VAST-, en B E D E D A G, den 12den van de Maand February 1772. over de Text: *Hy en doet ons niet na onze zonden, en vergeld ons niet na onze ongerechtigheden, Ps. CII. vs. 10.* uit 't fransch vertaald, door D: H: D: in gr. 8vo met een fraay Koper Vignet, à 5½ Stuiver.

Eenvoudige Zaamspraaken, (gedrukt te Antwerpen by H. VERDUSSEN,) voorgevallen by Gelegendheid van het Jubilé van het H. Sacrament van Mirakel geviert te Brusfel; met Approbatie, waar in aangetekent en wederlegt worden de ongegronde Onderstellingen, verkeerde Gissingen en vervringingen der Leerstukken van de R. C. Kerke, onlangs verspreid in zeker Boekje, uitgegeeven door CORNELIUS DE WITT, Hoogleeraar der Oosterfche Taale, en rustend Predikant te s'Her-togenbosch, in 8vo. à 11 Stuivers.

Eerste vervolg van de volkooome verdediging van B. KLUYT, tegen Mr. JOHAN HEYDENDAAL, door B. PETERSOHN, gr. 8vo. à 8 Stuivers.

B E R N H A R D M A A K I N G T O N

The first object of this work is to present a
clear and concise account of the history of the
United States from the first settlement to the
present time. It is intended for the use of
schools and libraries, and is written in a
simple and familiar style. The author has
endeavored to give a full and accurate
account of the most important events of
our history, and to show the progress of
our country from a small colony to a
great and powerful nation. The work is
divided into three parts: the first part
contains a general history of the United
States; the second part contains a history
of the individual States; and the third
part contains a history of the Federal
Government. The author has endeavored
to give a full and accurate account of
the most important events of our history,
and to show the progress of our country
from a small colony to a great and
powerful nation. The work is divided
into three parts: the first part contains
a general history of the United States;
the second part contains a history of the
individual States; and the third part
contains a history of the Federal
Government.